

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เป็นเวลายาวนานกว่า 30 ปีมาแล้วที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่รู้จักนับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 แต่การปฏิบัติยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะโครงการพระราชดำรินั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 พระองค์ได้เสนอแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรผ่านแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเกษตรกรทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมกับการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ก็ยังไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ และภาคเอกชนเท่าที่ควรจนกระทั่งเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม การเงิน การธนาคารต้องประสบภาวะขาดทุนต้องปิดกิจการหรือลดคนงานลงจำนวนมาก เกิดการว่างงานอย่างกว้างขวางในทุกระดับอาชีพไล่ตั้งแต่พนักงานเสมียนจนถึงพนักงานระดับบริหาร แต่ในภาคเกษตรกรรมกลับไม่ได้รับความเดือดร้อนมากนักเนื่องจาก ยึดหลักของความพออยู่พอกิน และการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นสำคัญ ทำให้หลายภาคส่วนเริ่มหันมาให้ความสนใจแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น หลายแห่งนำไปปรับใช้กับกิจการของตน จนสามารถผ่านวิกฤตการณ์ช่วงนั้นมาได้ เช่น บริษัทปูนซีเมนต์ไทย บริษัท ซีอีไทย.คอม และชุมพรคาบาน่า เป็นต้น ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ไทยรอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยังยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกต้องเผชิญกับภาวะผันผวนอีกครั้ง สืบเนื่องมาจากวิกฤตซับไพรม์ในสหรัฐอเมริกา สินเชื่อซับไพรม์ หรือสินเชื่อเพื่ออสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้ที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ คือสินเชื่อที่สถาบันการเงินปล่อยกู้แก่คนที่มีความสามารถในการชำระต่ำกว่าวงเงินกู้ที่ขอได้โดยใช้อสังหาริมทรัพย์ค้ำประกัน และกระจายความเสี่ยงด้วยการออกตราสารหนี้จำหน่ายแก่กองทุนต่าง ๆ ทั่วโลกโดยส่วนใหญ่เป็นการกู้เพื่อเก็งกำไร ดังนั้นเมื่อเกิดภาวะราคาบ้านและที่ดินตกต่ำลูกหนี้จึงไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนได้ ทรัพย์สินที่ยึดได้ก็ไม่คุ้มวงเงินกู้ สถาบันการเงินจึงประสบภาวะเงินขาดมือสำหรับการจ่ายคืนตราสารหนี้แก่กองทุนต่าง ๆ นำไปสู่การล่ม

สลายของสถาบันการเงินหลายแห่ง จากสถานการณ์ข้างต้นไม่เพียงส่งผลต่อเศรษฐกิจสหรัฐเท่านั้น แต่ยังทำให้เศรษฐกิจโลกตกอยู่ในภาวะชะงักงันส่งผลต่อการอุปโภค บริโภคของประชาชนโดยตรง เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ต้องเผชิญวิกฤตการณ์หลายทางได้แก่

1. การแข็งตัวของค่าเงินบาท จากอัตราแลกเปลี่ยนที่ 38-39 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2551 มาอยู่ที่ 34-35 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2551, น. 9) ถึงแม้ว่าจะได้เปรียบบ้างในแง่ของวัตถุดิบนำเข้าและการลดหนี้ต่างประเทศ แต่ปัญหาที่สำคัญกว่านั้นก็คือประเทศไทยต้องเสียตลาดการค้าให้กับประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่าอย่างจีนและเวียดนามเพราะผลกระทบจากค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นเพียง 1 บาท ทำให้ยอดขายลดลง 8.16% กำไรลดลง 9% ต้นทุนเพิ่มขึ้น 10.46% (โพสต์ทูเดย์, 2550, น. A2)
2. ความผันผวนของราคาน้ำมัน นำไปสู่การเพิ่มต้นทุนในการผลิตและการขนส่ง ทำให้สินค้าอุปโภคและบริโภคมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย
3. การตกต่ำของตลาดหุ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากวิกฤต ซับไพรม์ในอเมริกา

ทำให้เศรษฐกิจในประเทศต้องประสบปัญหาอย่างรุนแรง เกิดสภาวะขาดสภาพคล่อง นำไปสู่การลดขนาดธุรกิจ หาผู้ร่วมทุนใหม่ หรือเลวร้ายที่สุด คือปิดกิจการหรือลดคนงานลง แนนอนยอมส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะประชาชนในเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครที่ต้องปรับตัวต่อสภาวะค่าครองชีพที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว จากรายงานของกระทรวงพาณิชย์ระบุว่า เงินเพื่อเฉลี่ย 10 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2551นี้มีอัตราสูงขึ้น 6.3% ส่วนดัชนีราคาผู้บริโภคพื้นฐานสูงขึ้น 0.1% จากเดือนกันยายนที่ผ่านมา และสูงขึ้น 2.4% เทียบกับเดือนตุลาคม 2550 ขณะที่ดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปเพิ่มขึ้น 3.9% เทียบกับเดือนตุลาคมของปีที่ผ่านมา ถึงแม้ราคาน้ำมันขายปลีกจะมีแนวโน้มลดลงตามภาวะตลาดโลก ทำให้ค่าขนส่งลดลง 0.4% แต่อาหารสำเร็จรูปและของใช้ประจำวันยังคงปรับราคาสูงขึ้น โดยหมวดอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มสูงขึ้นถึง 14% ผักและผลไม้สูงขึ้น 18% และอาหารสำเร็จรูปสูงขึ้น 10.5% (มติชนรายวัน, 2551, น. 16) นอกจากนี้ยังเกิดหนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 104,571 บาทในปี 2541 เป็น 116,681 บาทในปี 2550 โดยข้อมูลล่าสุดของ ธนาคารแห่งประเทศไทยรายงานว่าผู้มีหนี้สินในประเทศไทยนั้นอยู่ที่ 15 ล้านคน เป็นหนี้บัตรเครดิตถึง 9 ล้านคน นอกนั้นเป็นหนี้สินเชื่ออีก 6 ล้านคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นการใช้เงินเพื่อผ่อนชำระสินค้า (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551) เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมืองจึงเป็นแนวคิดที่ถูกหยิบยกมากล่าวถึงสืบเนื่องมาจากพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ว่า

คนส่วนมากมักเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียง
 เป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้จริง
 ผู้ประกอบอาชีพอื่น เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงาน
 บริษัทต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
 โดยพระองค์ได้ทรงให้ความหมายเพิ่มเติมของคำว่าพอเพียงไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม
 2541 ว่า
 ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า
 มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ.
 แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข
 ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ.
 อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ
 หรือระบบพอเพียง...พอเพียงนี้อาจจะมีมาก
 อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น.
 ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ
 พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง

เท่าที่ผ่านมามีสื่อให้ความสนใจเศรษฐกิจพอเพียงในภาพวิถีชีวิตชนบทหรือ
 ภาคเกษตรกรรม โดยมีการนำเสนอถึงความสำเร็จของเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการพระราชดำริ
 จากแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงในมิติของคนเมืองมิได้ถูกกล่าวถึงมากนัก
 ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในระดับองค์กรมากกว่า นำไปสู่ความ
 เข้าใจที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมาะกับชีวิตคนเมือง เนื่องจากมีความเป็นบริโภคนิยมสูง
 คนเมืองต้องเผชิญกับความบีบคั้นจากหลายทางทั้งการดำเนินชีวิตและภาวะเศรษฐกิจ จากการ
 สัมภาษณ์ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า จำนวนของ
 ครัวเรือนที่มีหนี้สินได้เร่งตัวขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจากร้อยละ 56 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 63 ในปี
 2550 โดยมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 68,405 บาทต่อครัวเรือนเป็น
 116,681 บาท ในปี 2550 เป็นการเพิ่มขึ้นของหนี้สินจาก 5.6 เท่าของรายได้ เป็น 6.3 เท่าของ
 รายได้ในปี 2550 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550) โดยเฉพาะการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตและบัตร
 กู้ผ่อนสินค้าที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

สำหรับภาวะการชำระหนี้ในแต่ละเดือนนั้น เป็นการชำระเพียงบางส่วนถึง 95.4%
 แบ่งเป็น ชำระเพียงร้อยละ 5 ของยอดค้างชำระ 22.7% ชำระเพียงร้อยละ 10 ถึง 20 ของยอด

ทั้งหมด 76.9% และไม่ชำระเลย 0.4% (ไพเราะ เลิศวิราม, 2550) ซึ่งในความเป็นจริง การเป็นหนี้และความสามารถในการชำระหนี้มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเกิดประเด็นคำถามที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมต่อไปว่า คนเมื่อนั้นมีความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงไร และสามารถนำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความรู้และทัศนคติของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ต่อเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อระดับความรู้และทัศนคติของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ต่อเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ครอบคลุมเนื้อหาใน 2 ประเด็น คือ

1. สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ระดับความรู้ และทัศนคติของคนเมืองต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตด้านประชากร

พนักงานแผนกธุรกิจโทรศัพท์และแผนกบริการลูกค้า บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จำนวน 80 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ศึกษา คือ 1 ตุลาคม 2550-30 มีนาคม 2551

นิยามศัพท์

การรับรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรู้ และทัศนคติที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งได้เป็น 3 คุณลักษณะ คือ

1. ความพอประมาณ

ความพอดีตามความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล

การตัดสินใจอย่างรอบคอบ ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหลักวิชา กฎเกณฑ์สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรม ความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ตลอดจนถึงหลักกฎหมาย

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

เตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

คนเมือง หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ใช้ชีวิตหรือประกอบอาชีพอยู่ใน กรุงเทพมหานคร ในที่นี้ หมายถึง พนักงานฝ่ายธุรกิจโทรศัพท์ และฝ่ายบริการลูกค้า บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

พนักงานระดับปฏิบัติการ หมายถึง พนักงานประจำที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนในที่นี้หมายถึง กลุ่มตัวอย่างพนักงานฝ่ายธุรกิจโทรศัพท์ และฝ่ายบริการลูกค้า บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)